

Sayın Başkan, Sayın Divan, TÜSİAD'ın Değerli Üyeleri, Sayın Basın Mensupları,
TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye'nin gündeminde seçimler var. Son 16 yılda, halkoylamaları dahil, hepsinin de kritik önemde olduğunu düşündüğümüz 12 seçim dönemi geçirdik. Gelecek ay bir kez daha sandığa gideceğiz. Hemen peşinden yerel seçimler konuşulmaya başlayacak.

Siyasi partilerimiz ve cumhurbaşkanı adaylarımız manifestolarını ve seçim bildirgelerini açıklamaya başladılar. Bundan sonra sıra seçimde.

Peki, nasıl bir cumhurbaşkanı, nasıl bir parlamento istiyoruz? Dünyada ekonomik, siyasi, sosyal ve teknolojik alanların hepsinde eş anlı olarak çok derin ve sancılı dönüşümler yaşanırken, bu değişimi nasıl okumak ve ülkemizi geleceğe nasıl hazırlamak gerekiyor?

Bu konuları ele alıp tartışmaya girişmeden önce, en başta uzlaşma, barış ve istikrar istediğimizi bir kere daha vurgulayalım. 2007'den bu yana ortalama 12 ayda bir yapılan seçimlerden yorgun düştük. Toplumun geren, kamplaştıran, arkadaşı, arkadaşla; akrabayı, akrabayla; komşuyu, komşuyla karşı karşıya getiren bu gergin havadan kurtulmak istiyoruz. Artık ekonomik ve siyasi ortamın olağanlaşmasını istiyoruz. Kamplaşmayı, kavgayı, gürültüyü geride bırakmayı; enerjimizi Türkiye'mizi nasıl daha iyi yaparız, daha mutlu insanların ülkesi yaparız konusuna ayırmayı istiyoruz.

Kafa kafaya verip tartışsak, aşamayacağımız hiçbir sorunumuz olmaz. El ele çalışsak ülkemizi yeni teknolojik çağın kazananlarından biri haline getiririz. Beraber hareket edersek, küresel güç mücadelesinde Türkiye'mizin çıkarlarını en iyi biçimde savunabiliriz.

Türkiye küresel eğilimleri ne zaman doğru okuyup dünyayla eş zamanlı olarak değişime uyum sağlamışsa, küresel yarışta öne çıkmıştır. Böyle dönemlerin her birisinin bir hikâyesi, toplumu heyecanlandıran, halka umut aşılayan bir gelecek vizyonu vardır. Bugün de yeni bir hikâyeye ihtiyacımız var. Bu yeni hikâye herkesi kucaklamalı, kimseyi dışarıda bırakmamalı.

Demokratik ölçüler içinde kalan herkesin ve her kesimin temsil edildiği bir meclis her türlü yeni hikâyenin çıkış noktası ve enerji kaynağıdır. Ancak herkese temsil edildiği duygusunu güçlü bir şekilde hissettiren bir meclisle ihtiyaç duyduğumuz; kardeşlik, barış, huzur, öngörülebilirlik ve refah içinde yaşama arzumuzu ifade eden bir siyasi vizyonu hayata geçirebiliriz.

Böyle bir vizyonun ana başlıklarını siyasi çerçeve, dış politika ve ekonomi oluşturmalı. Seçimler sonrası oluşacak siyasi iradeye yönelik olarak, bu başlıkları ele alalım.

- 1. Devletin kurumsal kapasitesini güçlendirilmesi.** Kutuplaşmanın olduğu toplumlarda devlet çok iyi çalışmalı. Toplumsal fay hatlarının harekete geçmemesi için devletin kurumsal kapasitesi mutlaka güçlü olmalı. Devletin güçlü olması, güvenilen, saygı duyulan kurum ve kurallara sahip olması demektir. Devlet mekanizmasının işleyişi kişilerle kaim değildir. Aslolan kuralların herkes için eşit ve bağlayıcı olması, kurumsal kapasitesi gelişkin bir devlet düzeninin etkin işlemesi ve tüm vatandaşlarını ayırım gözetmeksizin hoşnut etmesidir.
- 2. Güçler dengesinin sağlanması.** Türkiye bu seçimle beraber önemli bir yönetim değişikliğine gidecek ve cumhurbaşkanlığı sistemine geçecektir. Bu yeni yapı altında, yürütme güçlenirken, gücün farklı organlar arasında dağılmasına ve birbirini dengelemesine dikkat etmek gerekecektir. Devlet içinde gücün bir yerde temerküz etmesini önlemek açısından, yürütmenin yanısıra, yasama, yargı, bürokrasi, özerk kurumlar, medya ve sivil toplumun da bağımsız yapılar olarak etkin bir şekilde fonksiyonlarını yerine getirmesi önemlidir. Eş derecede önemli bir nokta da, seçim sonuçları ne olursa olsun, yürütme ve parlamento arasındaki erk paylaşımının yeni sistem altında iyi tanımlanması, gerekiyorsa yeni yasal düzenlemeler yapılması ve sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi gereğidir.
- 3. Bürokrasinin, etkin, hızlı ve iyi işleyecek biçimde yapılandırılması ve atamaların sadece liyakata göre yapılması.** Devlet mekanizmasının etkin çalışması, işinin ehli, yetki ve sorumlulukları iyi tanımlanmış bir bürokrasiden geçer. Bağımsız kurumlar güçlü olmalı ve ellerindeki yetkiyi tam anlamıyla kullanabilmeliler. Bürokrasinin iyi çalışmasının bir koşulu da atamaların liyakata göre yapılmasıdır. Kadrolaşma ülkemizde geçmişten gelen ciddi bir sorundur. Tek parti dönemlerinde de, koalisyon dönemlerinde de atamalarda en ehil olanın, en layık olanın değil de, en partizan olanın gözetilmiş olması, devletin kurumsal kapasitesini zedelemiştir. Kadrolaşmanın devletimiz için nasıl korkunç bir tehdit olduğunu iki sene önce hepimiz çok iyi anladık. Kadrolaşma bir başka grubun kadrolaşmasıyla dengelenemez. Devletin kadrolaşmaya yenik düşmesini önlemenin tek yolu, liyakata göre atamadır.
- 4. Hukuk devletinin ve adaletin yeniden tesisi.** Sadece kâğıt üzerinde değil, hayatın içinde de tüm vatandaşların hak ve özgürlükleri tam olarak devlet güvencesinde olmalıdır. Ne Türkiye içinde, ne de dışında hukuk devleti normları konusunda akıllarda hiçbir soru işareti oluşmamalıdır. Her dönem yeni mağdurlar ve yeni mağrurlar yaratmak yerine, kimsenin mağdur ya da mağrur olmadığı bir toplum düzeni kurabilmeliyiz.

5. **Çoğulcu demokrasi ideali.** Çoğunlukçuluktan çoğulculuğa geçiş, bir demokrasinin gücünü ve gelişkinliğini gösterir. Azınlıktakilerin siyasal ve kültürel haklarını kullanmasını açık ya da örtük yollardan fiilen engellemek demokrasileri güdük kılar. Azınlığın varlığını koruma ve güçlenip çoğunluk olmak için faaliyet yapma hakkını serbestçe kullanabilmesi, vermemiz gereken en önemli sınavlardan biri. Küçük bir oy farkının iktidarı ve muhalefeti belirleyebileceği durumlarda toplumsal barış açısından çoğulculuğun önemi daha da artıyor.
6. **İfade özgürlüğünün tartışma konusu olmayacak biçimde tanınması.** Düşünce ve ifade özgürlüğü demokrasinin asli unsurlarından biridir. Her vatandaş, hakaret veya şiddete çağrı içermeyen fikrini özgürce söyleyebilmelidir. İfade özgürlüğünün olmadığı bir yerde demokratik standartlardan söz edilemez. Türkiye medya ve internet özgürlüğü alanındaki kısıtlamalarla, cezaevindeki siyasetçi, öğrenci, gazeteci ve akademisyenlerle anılan bir ülke olmamalıdır.
7. **Laikliğin öneminde herkesin uzlaşması.** Hem Sünni Müslüman çoğunluğun, hem de bu çoğunluğun dışında kalan kesimlerin inanç temelli sorunlarının çözümü, içi iyi doldurulmuş bir laiklik anlayışı ile mümkündür. Kimse ne kıyafetinden, ne inancından ne de düşüncesinden dolayı hiçbir sosyal ve siyasi hakkından mahrum bırakılamaz. Devletin tüm inanç ve inançsızlık türlerine aynı mesafede, aynı hakkaniyet ve adalet ölçüsüyle yaklaştığı bir sistemi kurmamız gerekiyor.

İkinci ana başlığımız ekonomi.

1. **Ekonomide birinci öncelik makroekonomik istikrarın sağlanmasıdır.** Yüksek enflasyon, uzun vadeli düşünmeyi imkânsızlaştırır; yatırım koşullarını ortadan kaldırırken sabit gelirli vatandaşın da gelirlerini reel olarak azaltır. Merkez Bankası enflasyon ile mücadele için gerekli tüm adımları bağımsız bir şekilde atabilmelidir. TL'nin değerinde son dönemde görülen ve tüm vatandaşları büyük bir endişeye sevk eden baş aşağı gidiş karşısında Merkez Bankası tarafından dün yapılan müdahale, herkesi rahatlatmıştır. Tercihimiz bu tür müdahalelerin zamanında ve gerekli ölçekte yapılması; piyasalar açısından Merkez Bankası kredibilitésinin güçlü olmasıdır. Şimdi sıra bu müdahalenin yapısal reformlar ve mali disiplin ile pekiştirilmesindedir. Bütçe açığı zaten bozulma eğiliminde iken, seçim öncesinde açıklanan paketle bütçeye gelen ilave 24 milyar TL'lik ek yük, mali disiplin konusunda şüphelere neden olmuştur. İç tasarruflar yeterli değilken kamu açığının artma eğiliminde olması, kaynak ihtiyacını artırıyor. Diğer yandan, petrol fiyatlarındaki artış, yılda 50 milyar doları bulan cari açığı körüklüyor. Ekonominin cari açık- bütçe açığı kapanına doğru sürüklendiği düşüncesi, TL'nin değeri üzerinde baskı yaratıyor. Bu değerlendirmeler, Türkiye'nin kredi notunda düşüşlere neden oluyor. Bu durumun önüne geçilmesi için makroekonomik dengeleri tesis edecek

bir programın devreye sokulması gerekiyor. Enflasyonu %5 eşiğinin altına çekecek ve paramıza istikrar kazandıracak, bütçe disiplinini sağlayacak ve piyasalara güven verecek bir program, yerel seçimler beklenmeden hemen uygulanmaya başlanmalı. Kamu harcamalarının yaratacağı finansman ihtiyacının makroekonomik dengeler üzerindeki etkisi iyi hesaplanmalı. Büyük kamu projeleri, küresel finans koşulları düşünülerek, doğru zamanda, doğru finansmanla yapılmalı. Bu çerçevede, dün Merkez Bankası müdahalesinin ardından Sayın Başbakan'ın ve Sayın Cumhurbaşkanı'nın mali disiplinin süreceği ve finansal istikrarın gereğinin yapılacağı doğrultusundaki açıklamaları memnuniyetle karşıladık.

- 2. Sürdürülebilir büyüme için sektörlerin teknolojik dönüşüme hazır hale getirilmesi.** Son dönemde elde edilen yüksek büyüme hızına rağmen, ekonomide yapısal sorunların, artık kritik bir seviyeye erişmekte olduğu hepimizin malumu. Türkiye gibi, 80 milyonluk nüfuslu, dünyanın en büyük 20 ekonomisinden birisi, tek bir sektöre bağımlı olarak büyüyemez. İnşaat sektörü büyümeyi harekete geçirmekte, altyapı üretmekte ve kentsel dönüşümü sağlamakta hiç şüphesiz çok önemlidir. Ama sanayi ve tarımın yarattığı katma değeri artırmadan büyümeyi sürdürülebilir kılama olanağımız yok. Her şeyden önce sanayi, tarım ve hizmetlerde teknolojiye gelişmelerden yararlanmak, süreç ve ürün iyileştirmesi ve yenileştirmesi yapmak ve verimlilik artışı yakalamak gerekiyor. Hem hızlı büyümeli; hem de çevrenin korunmasını ihmal etmemeliyiz.

Peki, kredi-mevduat oranı % 150'ye yaklaşmış olan bankacılık sektörü yeni yatırımların finansmanını nasıl yapacak? Gayrimenkul hariç yabancı sermaye yatırımları küresel krizdeki seviyeye inmiş durumda. Bu performans nasıl artırılacak? Küresel piyasalarda rüzgârların tersine döndüğü, faiz oranlarının artışa geçtiği, petrol fiyatlarının 80 doları bulduğu bir ortamda yılda yaklaşık 50 milyar dolarlık cari açık ve 100 milyar dolarlık borç geri ödemesi için dışarıdan finansman nasıl bulunacak? Bu soruların yanıtları yukarıda saydığım siyasi alanlarda yatıyor. Ekonomide birikmiş yapısal sorunlar, hukukun üstünlüğünü, yargıya güveni, bürokrasinin etkin çalışmasını, şeffaflık, hakkaniyet, liyakat gibi ilkelerin güçlü biçimde tesis edilmesini sağlayacak adımlar atılmadan çözülemez.

- 3. Büyümenin meyvelerinin adilce paylaşılması.** 2007 yılına kadar gelir dağılımı göstergelerinde önemli iyileşmeler sağlanmış ve yoksullukla mücadelede ciddi mesafe kat edilmişti. Sonrasında ise bir ilerleme sağlanamadı. Son 10 yılda, küresel kriz, yüksek işsizlik, hayat pahalılığı, esnaf için daralan kar marjları, ekonomik refahın toplumun tabanına yayılmasını öncelikli bir konu haline getirdi. Büyüme ve kalkınmanın yanı sıra sosyal adaleti sağlamak ihtiyacı kendini hissettiriyor. Eğitimden sağlığa, çalışma hayatından girişim özgürlüğüne, siyasetten sivil topluma, toplumsal yaşamın tüm alanlarında, tüm vatandaşlar için fırsat eşitliğinin koşullarını mutlaka sağlamalıyız. Sosyal politika,

çeşitli yardım kuruluşlarına bırakılan bir alan değil, güçlü bir kurumsal kapasite ile yürütülen, kuralları titizlikle oluşturulmuş bir devlet politikası olmalı. Gelir dağılımından daha az pay alan kesimlere seçimlerden hemen önce verilen destekler, seçim sonrasında bozulan bütçe açığı nedeniyle geri alınmak durumunda kalınır. Bunun yerine, bireyler ve bölgeler arası gelir dağılımını daha dengeli hale getirecek uzun vadeli bir strateji yürütülmeli.

4. **Eğitim seferberliği.** Eğitim sisteminde son 15 yılda 15 kez değişiklik yapıldı ama sistem bir türlü düzeltilemedi. Sorunların nedenini ve doğasını anlayabilen ve çözüm üretebilen bir nesil yetiştirmeyi daha başaramadık. Çocuklarımızı dünyadaki yaşlılarının gerisinde yetiştiriyoruz; büyüttüğümüz gençlerimize iş alanı açamıyoruz. Okula gitmeyen ve bir işte çalışmayan gençlerimizin oranı %30. Teknoloji çağını yakalayabilmek için eskinin ezberlerini bir kenara koyup, analitik düşünmeyi ve yeni fikirlere açık olmayı ön plana almak gerekiyor. Gençlerimizi, fikirlerini özgürce söyleyebilen, özgüveni yüksek, yaratıcı, eleştirel düşünebilen, inisiyatif alabilen, farklılıklara saygılı bireyler olarak yetiştiremezsek ülke olarak kendimize koyduğumuz hiçbir hedefi gerçekleştiremeyiz.

Üçüncü temel başlık ise dış politika.

1. **Dış politikada dengeli duruşa ihtiyaç var.** Bugün dünyada ciddi bir güç mücadelesi yaşanıyor. Bizim coğrafyamızda vekâlet savaşları ile devam eden ve giderek tırmanan bu mücadelede yüzümüzü çevireceğimiz yön batı mı olmalı; doğu mu? Yanlış kurgulanmış bu soruya verilecek en iyi cevap Türkiye'nin kadim geçmişidir; bir medeniyetler beşiği olan Anadolu'dur. Bir elimizin doğuya, bir elimizin batıya uzanmış olmasıdır. Fatih'ten beri Avrupa medeniyetinin bir parçası olmamızdır. Bu nedenle, yaşanan küresel güç mücadelesinde, dış politika taktikleri gereği attığımız adımlar ne olursa olsun, hukukun üstünlüğü, çoğulcu demokrasi, refah, teknoloji ve bilim, eğitim ve kültür gibi bir dizi alanda benzemek istediğimiz yer, Çin, Rusya ya da Ortadoğu değil; batı medeniyetidir. Bir yandan Çin ve Rusya gibi ülkelerle diğer yandan da, Batı ülkeleriyle ilişkilerimizi karşılıklı çıkar temelinde sürdürmeliyiz. Bunlar birbirine alternatif değil, tamamlayıcı ilişkilerdir. Batının Türkiye'ye ve İslam medeniyetine karşı önyargılı tutumu karşısında, ABD'nin İran'la nükleer anlaşmadan çekilmesi ve İsrail Büyükelçiliği'ni Kudüs'e taşınması konularında izlediği irrasyonel politikaların Ortadoğu'yu sürüklemekte olduğu yer konusunda, batıya karşı batı medeniyetini savunarak cevap vermeliyiz. Populizm uğruna izlenen bu yarını olmayan politikalar karşısında, serinkanlılığımızı koruyarak, uzun vadeli çıkarlarımız doğrultusunda hareket etmeli ve dış politikada oyun alanımızı genişletmeliyiz.

2. **Türkiye-AB ilişkilerini güçlendirilmeliyiz** Bölgemizi esir alan risklere ve belirsizliklere karşı elimizdeki en önemli araç, her şeye rağmen yine de Türkiye'nin AB sürecidir. Her ne kadar üyelik müzakerelerinde AB Türkiye'ye bazen çok yanlış politikalar uygulanmış olsa da, Avrupa'dan uzaklaşmak Türkiye'nin milli çıkarlarına aykırıdır. İşbirliğinin hem Türkiye'nin hem Avrupa'nın lehine olduğunu, bölgesinde oyun kurucu bir ülke olan Türkiye'nin üyeliğinin, küresel güç dengesinde Avrupa Birliği'ne avantaj sağlayacağı gerçeğinden hareketle, Avrupa Birliği ile ilişkiler kazan-kazan temeli üzerine oturtulmalıdır.

Değerli konuklar,

Seçim kampanyalarının hız kazandığı şu günlerde hepimizi umutlandıran bazı gelişmelerin de adını koymakta fayda görüyorum.

Uzun süredir toplumu geren farklılaşmalar, bu seçim döneminde daha geriye düşmüş durumda. Daha önce yapmış olduğumuz toplumsal mutabakat çağrılarımızın toplumda karşılık bulmuş olmasını memnuniyetle gözlemliyorum. Siyasetteki üslubun düzelmesi, seçim kampanyalarının siyasi nezaket ve adap içinde yürütülüyor olması, sorunlarımızı çözme umudumuzu artırıyor; birlik ve beraberliğimizi perçinliyor.

Örnek gösterilen bir çoğulcu demokrasi, tartışmaların üstünde bir hukuk devleti, güven veren, bağımsız ve tarafsız bir yargı, hepimizin ihtiyacı. Gelişkin bir ifade özgürlüğü, özgür ve canlı bir bilimsel akademik ortam, dünyadaki yaşlılarıyla yarışabilen gençler, hepimizin arzusu. Özgürlükler, inançlar, kültürel değerler, eğitim, adalet ve iş olanakları açısından eşit vatandaşlık, hepimizin çıkarına. Vatandaşları mutlu ve müreffeh bir Türkiye, hepimizin ortak özlemi. Bu ortak hedeflere hep birlikte ulaşacağımıza, ortak özlemlerimizi hep beraber gerçekleştireceğimize inanıyoruz.

Sözlerime, 24 Haziran seçimlerinin bizi bu ortak özlemlerimize biraz daha yakınlaştırması temennisi ile son verirken, beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, hepimizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum.